

Vôňu a dotyk dreva nenahradí žiadny umelý materiál

Viete, že najkvalitnejšie drevo je z nadmorskej výšky aspoň 1 000 metrov, na severnej strane hory a uprostred porastu? Počuli ste, že kedysi sa morilo býčou krvou alebo že červený smrekovec má v interiéri pozitívne antibiotické účinky? Ak nie, pustite sa do čítania rozhovoru so špecialistom na drevo Richardom Bielekom.

Richard Bielek, ktorý spravuje portál www.wcut.sk, je špičkový odborník na rezivo a tejto problematike sa venuje už niekoľko rokov. Radí stavať domy, ktoré vieme financovať tak, aby sme nešetrili na kvalite použitých materiálov. V opačnom prípade sa nám nevhodné šetrenie vráti späť ako bumerang.

(foto: www.helenakurus.sk)

Na portáli, ktorý spravujete, píšete, že kedysi sa klienti o rezivo intenzívne zaujímali. Podstatné boli pre nich také detaily, v akej nadmorskej výške a zemepisnej šírke strom rásť, či na severnej strane hory, prípadne či bol zo zimnej ťažby. Nájdu sa aj dnes ľudia, ktorí si potrpia na

týchto kritériách pri výbere reziva?

Ľudia sa prejavujú v rôznych extrémoch. Kedysi, v začiatkoch internetu, mali prístup k prvým informáciám a z nich čerpali. Mali pocit, že musia stavať kvalitne. Prišla tomu aj ekonomická situácia na Slovensku. Po veľkej hospodárskej kríze, ktorá vyvrcholila koncom roka 2009, nastala v stavebníctve recesia a rozhodujúca

sa stala cena. Začali šetriť aj tam, kde sa nemá. Ľudia sú ochotnejší zaplatiť za drahý obklad do kúpeľne, ktorý, samozrejme, každý vidí, ako za krov, ktorý im drží desiatky rokov strechu nad hlavou. Na druhej strane nie sú ochotní ustúpiť od svojich požiadaviek, napríklad ohľadom veľkosti stavby. Stavajú veľmi veľké domy, ktoré nie sú schopní využívať a v rámci svojich schopností

(foto: www.helenakurus.sk)

ani financovať, a potom šetria tam, kde sa nesmie. Radšej by sa mali pustiť do menších stavieb a použiť kvalitnejšie materiály. Zabúdajú tiež, že výhodou menších domov sú menšie náklady na prevádzku.

V prvej otázke som spomínala, že kvalitné rezivo je zo stromu, ktorý rastie za určitých podmienok. Prečo je dôležité, aby pochádzal z nadmorskej výšky najmenej 1 000 metrov a podobne?

Čím rastie drevo severnejšie a vyššie, tým má kratšie vegetačné obdobie. Znamená to, že má menšie prírastky, a tým pádom hustejšie letokruhy. Drevo uprostred hory bude mať stržeň, svoje jadro, skutočne aj v geometrickom strede, pretože naň slnko intenzívne nesvieti, navyše bude rovnomerne vyživované. Naopak, ak rastie na okraji hory, vonkajšia strana býva viac ohrievaná a narastie väčšia. Vtedy je drevo nesymetrické, už to nie je guľatina, ale rôzne typy valcov.

Prečo je najlepšie drevo zo zimnej ťažby?

Kvalitná guľatina je živý zelený strom, ktorý ma určitý obsah vody. V zimnom období okolo 40 percent a vo vegetačnom období približne 60 percent. Čím je drevo suchšie, tým je kvalitnejšie. Ľudia často hovoria, že nechcú drevo, na ktorom včera štebotal nejaký vták, teda z čerstvo vyťatého stromu, ale opak je pravdou. Môžu byť radi, lebo sa môžu spoľahnúť, že to bol čerstvý strom a je malá pravdepodobnosť napadnutia škodcami. Stav našich lesov a klimatické zmeny však ovplyvnili aj ťažbu guľatiny. Veľkým problémom našich lesov sú lykožrúty, a práve toto kalamitné drevo sa ťaží prednostne.

Môže sa na stavbu použiť drevo, ktoré je napadnuté lykožrútom?

Zdravý strom sa dokáže lykožrútovi ubrániť, ale len v prípade, ak ho napadne dva až dvadsať lykožrútov. Jednoducho ich zaleje miazgou. Ak ho však napadne sto až dvesto naraz a prehryzú mu lyko po celom obvode, prerušia mu transport živín a zdravý strom začne vysychať. Deje sa to veľmi rýchlo. Do dvoch týždňov sa napadnuté stromy sfarbia dočervena. V poraste ich ľahko rozoznate. Ak je to lykožrútovej kalamita,

Ľudia často hovoria, že nechcú drevo, na ktorom včera štebotal nejaký vták, teda z čerstvo vyťatého stromu, ale opak je pravdou. Môžu byť radi, lebo sa môžu spoľahnúť, že to bol čerstvý strom a je malá pravdepodobnosť napadnutia škodcami.

sú to celé červené hory. Problém nie je v tom, že ide o kalamitné drevo, ale v čase jeho spracovania. Podobne ako ľudská krv, aj guľatina si vie udržať určitú sterilitu proti plesniam, hubám a drevokaznému hmyzu. Túto sterilitu však strom stráca po troch až šiestich týždňoch. Kým sa vybaví potrebné povolenia, verejné obstarávania v rámci štátnych lesov, prejde niekoľko týždňov až mesiacov. Takýto strom začne napadať najskôr tvrdá a potom mäkká hniloba. Táto guľatina býva lacnejšia a ľudia si z nej často stavajú krovky. Napríklad v Rakúsku a v Nemecku je zakázané stavať z takéhoto dreva krovky. U nás to norma de facto tiež zakazuje, ale nikto to nekontroluje.

Ak použijeme kalamitné drevo z rôznych dôvodov, či už z nevedomosti, alebo šetrenia, čo sa s ním stane? Padne nám takýto krov do slova na hlavu alebo splesnivie?

To závisí od degradácie reziva. Väčšina týchto krovov vydrží zopár rokov, niekedy aj niekoľko desiatok. Slabosti sa prejavujú pri extrémnych výkyvoch počasia, ako sú silné vetry, snehové kalamity a podobne. Vtedy môže takýto krov skolabovať. Môže nastať aj estetický problém – rôzne prehyby dreva. Plesnenie dreva ovplyvňuje skladba plášťa. Všetci sa

snažíme odstraňovať plesne v starých panelákových bytoch, no pritom sú ľudia ochotní zabudovať si plesnivé drevo do novostavby. To nechápem. Len pre pár ušetrených eur. Alebo pre šetrenie investori podcenia ošetrenie dreva proti drevokaznému hmyzu. Najmä pri ekologických domoch, ako sú drevodomy alebo slamené domy, musí byť drevo dobre ošetrené. V opačnom prípade sa drevokazný hmyz rozlezie po dome. Spóry plesní na dreve dýchame potom celý život, čo je zdroj alergií a ďalších chorôb. Je to, ako keby ste si dali nekvalitnú pneumatiku na vozidlo a očakávali, že v každej situácii ubrzdíte.

Proti škodcom a plesniam sa dá bojovať použitím rôznych náterov a moridiel. Ak chceme byť pri stavbe nášho domu čo najviac ekologickí a používať zdraviu neškodnú látku, máme na výber?

Pozrime sa na to zoširoka. V minulosti pltníci na Hrone sfahovali z „Horniakov“ guľatiny smerom na juh. Bola to najlepšia doprava a zároveň výborná prevencia. Ponorením guľatiny do vody sa zabezpečila jej biocídna ochrana proti drevokaznému hmyzu a lykožrútom. Voda ich vyplavila alebo doslova utopila. Následne na to sa guľatina spracovala na rezivo a to sa natieralo býčou krvou.

Tá zabezpečovala tiež biocídnu ochranu a znižovala horľavosť. Býčia krv obsahuje veľký podiel zlúčenín železa, ktoré slúžia na prenos kyslíka, čím toto riziko znižujú. V dnešnej dobe však nemôžeme zabíjať toľko býkov. Štandardne sa v profesionálnom drevárskom priemysle používajú zlúčeniny bóru. Starí Egypťania ich používali už 5 000 rokov pred našim letopočtom. Stopy po bóre totiž našli v hrobkách faraónov. Veľmi dobre funguje na nižšie organizmy, na bezstavovce a na hubové a plesňové ochorenia drevín, ktorým bráni v rozvoji. Toto je účinný a ekologický spôsob ošetrovania reziva. Bohužiaľ, bežní užívatelia ho nemôžu používať.

Prečo, keď je to ekologický prípravok?

Podľa najnovších usmernení v rámci európskeho hospodárskeho priestoru sú boritánové zlúčeniny zakázané. Je to výsledok konkurenčného boja medzi výrobcami práškov, ktorý riešil európsky súd. Dospel k záveru, že v určitom množstve môžu boritánové soli poškodzovať plod v lone matky. No šlo o objem, aký by aj v prípade morskej soli zabil nielen dieťa, ale aj matku. Z nášho pohľadu je to úradný nezmysel.

Čo potom ponúka trh bežným ľuďom na ošetrovanie dreva?

Pre užívateľskú verejnosť sú na trhu iné typy zlúčenín na báze uhľovodíkových a iných anorganických väzieb. Tie sa však rozkladajú UV žiarením a kyslíkom, čo zasa negatívne vplyva na zdravie človeka. Napríklad jeden z najznámejších prípravkov na ošetrovanie dreva, ktorý je bežne dostupný, je silno toxický. Funguje na báze kyanidu a je zázrak, že sa vôbec predáva. Ak sa z neho napijete a do niekoľkých minút vám nepodajú kocku cukru, zomriete na blokáciu prenosu kyslíka v krvi. Na porovnanie: kyselinu boritú vám doktor môže predpísať na vyplachovanie očí. Nevýhodou morenia na kyanidovej báze teda je, že sa neutralizuje kombináciou živočíšnych i rastlinných cukrov a kyslíkom. Drevo tiež obsahuje rastlinné cukry, a preto sa časom stráca účinok, na rozdiel od spomínaných zlúčenín bóru. My moríme profesionálne impregnačným roztokom, ktorý je postavený na báze kyseliny boritej s pomocnými látkami, fixátormi a farbivom. Takéto morenie je v podstate na celý život, pretože časom boritánové zlúčeniny migrujú hlbšie do dreva.

Niektorí ľudia si uvedomujú negatívne účinky rôznych chemických prípravkov a siahajú po úplne prirodzených látkach, akou je napríklad ocot. Je dostatočne účinný na ošetrovanie dreva?

Kyselinu octovú nemáme odskúšanú, ale určite nerobí dobre drevokaznému hmyzu. Ľudskému organizmu v primeraných množstvách neškodí, keďže sa bežne používa v potravinárstve. Môže teda byť alternatívou, ale nezabezpečí plnú ochranu napríklad proti drevokazným hubám a plesniam.

Kvalita, samozrejme, určuje výšku ceny. Čo ak za vami príde klient, ktorý si nemôže dovoliť absolútnu špičku. Šetriť alebo nešetriť na dreve, resp. viete odporučiť zlatú strednú cestu pri výbere reziva?

Z dôvodu vlastného presvedčenia neviem odporučiť zlatú strednú cestu, lebo základy a strecha sú alfou a omegou domu. Dnes sa hovorí: doprajte si luxus v interiéri, v záhrade... Radím preto dopriať si „luxus“ v kvalitnom krove, ktorý je na celý život a ovplyvňuje životnosť celého domu. Samozrejme, tento „luxus“ nezávisí len od samotného dreva, ale aj od skladby strešného plášťa, kvalitných súčastí a morenia.

Dnes existuje množstvo umelých náhrad za drevo, od imitácie dreva na obkladoch až po plastové terasy, ktoré sa tvária, že sú drevené. Prečo sa rozhodnúť pre drevo?

Drevo použité v interiéri sa nerozkladá na ďalšie látky, ktoré by nejakým negatívne ovplyvňovali zdravie. Naopak, drevo, ktoré obsahuje veľký obsah živice, má účinky aromaterapie, a to až niekoľko desiatok rokov. Pri opravách kostolov sme sa stretli s trámami, ktoré boli odpílené po 150 rokoch a voňali ako čerstvo odpílené. Červený smrekovec napríklad obsahuje prírodné antibiotiká, ktoré sa postupne v malej miere uvoľňujú do ovzdušia a pozitívne vplyvajú na zdravie. Je tu aj ekologický rozmer. Sme zástancovia masívneho dreva, lebo na svoje opracovanie vyžaduje v porovnaní s lepenými a plastovými materiálmi najmenej energie. Dá sa tiež kompostovať a nezaťažuje životné prostredie. Staré

drevo má na rozdiel od starého plastu svoje čaro.

Veľmi často sa na výrobu exteriérových terás používa agát. Na portáli ho neodporúčate. Prečo?

Agát sme si vzali ako príklad preto, lebo je to najviac rozšírená invazívna drevina na Slovensku. Ale málokto vie, že na agáte je jedovaté úplne všetko, teda okrem kvetov. V extrémnych prípadoch môže agát spôsobiť aj smrť. Čo sa týka odolnosti, je to veľmi kvalitná drevina, ktorá patrí do vyššej kategórie odolnosti ako sibírsky smrekovec, ktorý preferujeme my. No jeho nevýhodou je, že nevytvára rovné kmene. Pri jeho spracovaní sa kmene musia deliť na kratšie časti a pri produktoch nadpájať. Problém je, ak sa takéto nadpájané časti dostanú do kontaktu s vodou. Nastáva pnutie a to sa v každom spoji prejaví inak. Postupne dochádza k narušeniu spoja a terasa sa rozpadne. Dá sa tomu predísť, ak sa agátové drevo intenzívne niekoľkokrát v roku natiera. No tak či onak, príde čas, možno o desať rokov, že sa terasa rozpadne. Z krátkodobého hľadiska áno, z dlhodobého nie. Agát má svoje nesporné výhody, napríklad pri využití vo vinohradníckych kolochoch, ale určite nie na nadpájané terasy, fasádne obklady a už vonkoncom sa nesmie použiť v interiéri na výrobu detského nábytku.

LifeReset je originálny autorský projekt mladej rodiny, ktorá sa rozhodla reštartovať svoj život plný zhony a stresu. Zuzka (28), Janči (31), Jakubko (3) a Maroško (2) Matúšovci tvoria rodinu, ktorá na Novom Zélande tri mesiace dobrovoľníčila na ekofarmách. Po návrate na Slovensko si začali budovať nový, zdravší a pohodovnejší domov v súlade s prírodou – permakultúrnou záhradou a slameným domom. www.lifereset.sk